

dého pozorného čitateľa. Zaujímavé sú dosiaľ nepublikované fotografie, napr. V. Benického alebo krásnej chatky KČSTL.

Ochrana jaskynného systému má svoju papierovú, legislatívnu časť, ktorá sa, žiaľ, celkom nezhoduje so skutočným obrazom. Na slovenskej strane sa podarilo eliminovať zaplavovanie jaskyne pri povodniach úpravami na povrchu i v podzemí. V jaskyni Svetového dedičstva by sa však v bočných chodbách nemal nachádzať odpad, stará elektroinštalácia, betónové monolity a napriek globálnym zmenám klímy by bolo treba niečo robiť aj s plavbami, ktoré v minulosti boli ťahúňom návštevnosti. K estetickému dojmu z jaskyne neprispieva zúfalý stav okolia jaskyne, rozpadávajúca sa budova chaty, všetko porastené burinou.

Publikácia iste posluží ako vynikajúci podklad pre štúdie v tejto pre jaskyniarov oboch štátov atraktívnej oblasti.

*Knihu si prečítal a recenziu napísal
Zdenko Hochmuth*

JESKYNĚ TAM A ZASE ZPÁTKY (Jaskyne tam a späť)

Vydavatel: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, OZ Comitatus Thurociensis. Vytlačila Tiskárna Helbich z Brna, 170 strán, nepredajné

Editori: I. Balák, L. Vlček, B. Appelová, ilustrácie Z. Vystrčilová a R. Urankar

Tlačená existuje v hrebeňovej väzbe, na webe je v trocha odlišnej verzii: <http://kras-turismus.eu/wp-content/uploads/2014/11>.

Text je česko-slovenský podľa príslušnosti autora

Vydávanie metodických príručiek a didaktických materiálov má v Čechách dlhšiu tradíciu ako na Slovensku. My starší sme začínali s knižkou Rubín – Skřivánek: Jeskyně v Československu (1963), tiež vyšli viaceré publikácie zamerané na ma-

povanie. My sme síce vydali Praktickú speleológiu (Jakál a kol., 1982) bez state o mapovaní, skôr však išlo o teoretickú speleológiu. V ČR vyšla vynikajúca publikácia od Bosáka a kol.: Jeskyňárství v teorii a praxi (1988). Autori recenzovanej publikácie zrejme túto videli ako vzor.

Kto je Lipka a kto Comitatus?

Projekt Turismus v krasu a kras v turismu, ITMS 22410520039 je súčasťou operačného programu cezhraničnej spolupráce medzi Českou a Slovenskou republikou, z ktorého je spolufinancovaný. Z webu som sa dozvedel, že Lipka je organizácia úplne iného typu ako väčšina slovenských mimovládok; jej ročný kalendár zahŕňa množstvo akcií do roka s ušľachtilými pedagogickými cieľmi, vlastní niekoľko zariadení (chaty, hotely), kde realizuje výchovné aktivity, napríklad robenie bábik zo šúpolia, na tému zvíre – pomocník i kamarát či kurz permakultúrneho dizajnu. V súčasnosti sú garantom viacerých zaujímavých projektov a na stránke nájdeme aj projekty už ukončené.

Partnerom Lipky na Slovensku je občianske združenie Comitatus Thurociensis (v preklade Turčianska stolica). Združenie má iba pár ľudí. Avšak medzi členmi združenia majúceho šíriť záujem o archeológiu sú aj členovia SSS P. Pokrievka a L. Vlček.

O knihe

Knižka či príručka je určená ani nie tak pre začínajúcich jaskyniarov, ako pre záujemcov o speleológiu. Vyplýva to z úvodu, ktorý za kolektív autorov napísala Barbora Appelová. Na úvod nadväzuje kapitola Jak se stát jeskyňářem, ktorá je napísaná citlivo a motivačne, obsahuje základný prehľad organizácií, ale chýba jej napríklad zoznam skupín v ČR i SR (mohol byť napríklad v tabuľke na konci), pretože iste chápeme, že začínajúceho jaskyniara by sme mali podchytiť my (SSS), a nie krasoví turisti.

V kapitole Geológia jaskýň od Lukáša Vlčeka (je napísaná po slovensky) nájdeme všetky teoretické základy karsológie a speleológie z pohľadu geológa. Zahŕňa základy chemizmu krasu, krasovú hydrografiю, typy krasu i typy jaskýň či krasovej výzdoby v nich. Je tu tiež akési „geologické minimum“ pre jaskyniarov,

ako aj možnosti objavovania. Tento aspekt, ktorý my považujeme za jeden z primárnych, sa tu spomína iba okrajovo. Isté výhrady môžeme mať k nerovnomernej kvalite i štýlu grafík v tejto časti.

Roman Mlejnek spolu s L. Vlčekom napísali stručnú stať o živočíchoch v jaskyniach, verzia PDF obsahuje i kapitolu o vegetácii (od Zdeňka Musila).

Z hľadiska environmentalistiky sú zaujímavé kapitoly 4 a 5 o ochrane jaskýň a krásnej krajiny. B. Appelová a Z. Musil správne konštatujú, že väčšie škody ako „jeskyňári“ spôsobuje poľnohospodárstvo či vápenky, no sú tu aj správne postrehy, že jaskyniari ani nemusia odlamovať kvaple, stačí jaskyňu poriadne rozdupať, čo je práve charakteristické pre jaskynných turistov.

Zákon o ochrane prírody je spracovaný pre Českú republiku, jaskynný turista sa nedozvie, že podmienky na Slovensku sú trochu tvrdšie; u nás bez výnimky nemôže do jaskyne vstúpiť ani jaskyniar. Takže pre istotu táto časť v príručke chýba, aj keď by sa na Slovensku našiel dostatok vhodných autorov fundovane ju spracovať. Vo verzii PDF pre Slovákov je však ochrana jaskýň na Slovensku zaradená, autorom je Ľudovít Gaál.

Jaskyniarska technika. Túto náročnú kapitolu pod č. 6 (vo verzii PDF č. 8) spracoval a napísal L. Vlček. Kapitola obsahuje príťažlivé inštruktážne kresby, recenzentovi sa vidí, že vek karbidiek sa už skončil a diódy nie sú také modrasté ako kedysi. K speleoalpinistickej technike, ktorá pre záujemcov (i obchodníkov s ňou) môže byť atraktívna, iba poznámka, že možno lepšie ako vysvetlenie prekonávania uzla či medzikotvenia by bolo vysvetlenie funkcie brzdy a blokantu. Vo verzii PDF je navyše aj kapitola o vývoji speleoalpinistickej techniky od Gustáva Stibrányiho. S týmito časťami súvisí aj stať o jaskynnej záchrane s pokynmi, čo robiť, keď dôjde k úrazu

Ivan Balák, pracovník Správy chránenej krajinné oblasti Moravský kras, je autorom kapitoly o speleologických mapách a mapovaní. Kapitola je napísaná modernejšie ako naše staršie publikácie, samozrejme skôr v českom poňatí zobrazenia i príkladmi. Popri Diste a Therione nevyklučuje ani klasické pomôcky a postupy.

Značný priestor je venovaný histórii výskumu jaskýň, s ťažiskom v Moravskom krase. Nepochopiteľne história výskumu jaskýň na Slovensku absentuje, dokonca nespomína ani českých rodákov majúcich úspech na Slovensku, o najnovších objavoch tiež nič.

Zaujme kapitola Jednotná evidencia speleologických objektů (autor Olga Sudovská), ktorú na internete spravuje Agentura ochrany prírody ČR. Mohla by byť vzorom pre nás, ktorí už máme systém Cavis; kapitola o ňom je iba v slovenskej mutácii od Petra Gažíka. Záver knihy tvorí slovník pojmov a zoznam reprezentatívnej literatúry. Kniha je vhodne ilustrovaná grafikami a fotografiami, časť je od čachtického autora Lukáša Kubičinu.

Podľa recenzenta v publikácii chýba lepšia mapa krasu jaskýň na Slovensku, tabuľka najjaskýň sveta a Slovenska, resp. ČR a zoznam klubov SSS; istým formálnym nedostatkom je to, že raz sú autori fotiek uverejnení, inokedy nie.

Hoci správneho člena SSS a najmä jeho výboru poriadne zamrzí, že nám neznáma česká Lipka vydala učebnicu speleológie, treba si povedať, že takúto knižku naši speleológovia potrebujú. Takže je teraz a tu. Iste poslúži ako učebnica či skriptá a tým, že je ľahko dostupná na internete, bude až do vydania nejakej lepšej považovaná za etalón.

*Knihu si prečítal a recenziu napísal
Zdenko Hochmuth*

MÔŽE VÁS ZAUJÍMAŤ

Knižná publikácia **Blízke diaľky alebo šutrácke výpravy** je určená nielen pre zberateľov minerálov a banických artefaktov, ale aj pre všetkých trekerov, turistov a milovníkov (nielen neživej) prírody. Dielo podobného formátu na Slovensku dlho absentovalo. Niekoľko sto- až tisícročná ťažba rudných i nerudných surovín nás zaťažila dedičstvom bani a hald naprieč celou republikou. Mnohé kúty našej krajiny sú i pre skúsených zberateľov stále nepoznané. Toto dielo rozoberá jednotlivé náleziská atraktívnych minerálov z amatérskeho a ľudského hľadiska. V publikácii sa kladie dôraz i na cestovateľské hľadisko, ktoré sa od zberateľskej vášne hľadačov minerálov, drahokamov atď. nedá a nemá oddeliť. Dodá-